

บทความเรื่องการประกวดวงมโหรี “ประลองเพลง ประเลงมโหรี”
ตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
Thai grand orchestra competition “Thai music performing
competition”, the competition was initiated by Her Royal
Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn.

¹ นิชาภัทร อึ้งเหมอนันต์
Nichapat Uenghemanun

¹ นักศึกษาหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต
สาขาดุริยางคศิลป์ไทย สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องการประกวดวงมโหรี “ประลองเพลง ประเลงมโหรี” ตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา หลักการคัดเลือกเพลงที่ใช้ประกวดและศึกษากระบวนการประกวดวงมโหรี ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) โดยศึกษาข้อมูลช่วงปี ๒๕๔๙-๒๕๕๓ ผลการวิจัยพบว่า

๑. สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงรับเป็นองค์อุปถัมภ์ การประกวด

ประกวดวงมโหรี “ประลองเพลง ประเลงมโหรี” โดยนายเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ เป็นผู้จุดประกายเรื่องการประกวดวงมโหรีขึ้น มีศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์พูนพิศ อมาตยกุล นายพยงค์ คชาลัย เป็นผู้ประสานงานหลักเรื่องการประกวดวงมโหรี กับดร. สายสุรี จุติกุล เลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ (ส.ย.ช.) เป็นหน่วยงานรัฐรับเป็นเจ้าภาพร่วมดำเนินการประกวดกับศูนย์สังคีตศิลป์ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด ฯพณฯ นายกรัฐมนตรีลงนามแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการประกวดวงมโหรี “ประลองเพลง ประเลงมโหรี” ภายใต้โครงการกิจกรรมส่งเสริมดนตรีไทย

๒. เพลงที่ใช้ประกวดวงมโหรี “ประลองเพลง ประเลงมโหรี” พิจารณาจากหลักและวิธีการบรรเลงมาแต่โบราณ เพื่อสอดคล้องกับระดับการศึกษา ผู้ประกวด เกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทยและโอกาสอันสำคัญของชาติ

๓. กระบวนการประกวดวงมโหรี “ประลองเพลง ประเลงมโหรี” ปรากฏตามขั้นตอนอย่างเป็นรูปธรรม มีเกณฑ์การตัดสินชัดเจน คือความกลมกลืนในการบรรเลง แบบแผนและวินัยการบรรเลง กลวิธีบรรเลงรวมวง

การประกวดวงมโหรีนี้ ครู ผู้ปรับวงส่วนใหญ่ย่อมรักภักดีกา ปัญหาที่พบคือขาดแรงสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียน ขาดผู้ปรับวง หานักเรียนขับร้องและสีซอสามสายยาก ครูต้องศึกษาทำนองหลักเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดความรู้และเข้าใจ คณะกรรมการตัดสิน มีความมุ่งมั่น อดทน อดกลั้น เสียสละ ทั้งนี้ประธาน

อนุกรรมการมุ่งหวังให้ทุกคนปฏิบัติหน้าที่ เพื่อสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เพื่อให้ไหมโหรีดำรงอยู่อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การประกวดวงมโหรี, ประลองเพลง ประเลงมโหรี

Abstract

The research on the Thai grand orchestra competition “Thai music performing competition” , the competition was initiated by Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn had objectives to study the background, rules on selection of song used for the contest and to study Thai grand orchestra contest processes by using qualitative research to study from documents, textbooks, video and audio records, field data from indepth interview including observation of the Thai grand orchestra competition “Thai music performing competition” , the competition compiled by mean of data analysis.

Result of the research showed that Nawarat Pongpaibool had initiated the idea aobut juvenile music contest by Honorary Prof. Dr. Poonpis Amatayakul in jointly with Dr. Saisuree Jutikul, former secretary-general of Office of the National Youth Bureau had arranged the contest under the project of activity to promote Thai music to respond the royal intention of H.R.H. Princess Maha Chakri Sirindhorn who had graciously acted as “sponsor”. The activity was operated by the Music Center in jointly with Office of the Promotion and Protection of Children, Youth, the Elderly and Vulnerable Groups to appoint subcommittee by the prime minister, For the contest, there was tangible contest process, the music used in the contest was considered and selected from rules and method of ancient play in corresponding with educa-

tional level of the competitors, had rules of standard Thai music and national important occasion, clear consideration and rules by determining rules on the harmonious play, pattern and disciplines of play, tactic in playing as a band, most instructors accepted the rules but there were problem about the lack of support from school administrator, difficulty to find singing student and three-stringed fiddle player. It was thus required to study additional core melody to gain better knowledge and understand. The committee had strong intention, patient, tolerant and sacrifice. In this regard, the president of subcommittee therefore hoped everybody to perform their duties for H.R.H. Princess Maha Chakri Sirindhorn in order to continuously conserve Thai grand orchestra to remain with our country forever and ever.

Keywords: Thai grand orchestra competition , Thai music performing competition

บทนำ

การประกวดดนตรีไทย ระดับมัธยมศึกษา “ประลองเพลง ประเลงมโหรี” เป็นเวทีประกวดดนตรีไทย ประเภทมโหรีและประเภทเดี่ยว ผู้ประกวดต้องเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนเอกชนเท่านั้น ปัจจุบันมีหน่วยงานที่รับผิดชอบคือ ศูนย์สังคีตศิลป์ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ (สท.) สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชนผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ และศูนย์สังคีตศิลป์ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (2554) สืบเนื่องจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระราชปรารภว่า ในปัจจุบันนี้ประชาชนชาวไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เยาวชนมีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับดนตรีไทยประเภทมโหรีค่อนข้างน้อยมาก เรื่องนี้จำเป็นต้อง

มีการส่งเสริมให้เยาวชนไทย รวมทั้งครูที่สอนดนตรีไทยได้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องมโหรีที่ถูกต้อง ทั้งทางด้านมาตรฐานเสียง ประเภทของเพลงที่ใช้กับวงมโหรี ตลอดจนระเบียบแบบแผนในการใช้เครื่องดนตรี เพื่อจะได้ให้ความรู้และสามารถปฏิบัติอย่างถูกต้องได้ต่อไปในอนาคต รวมทั้งถ่ายทอดความรู้เรื่องมโหรีให้แก่ผู้อื่นสืบต่อไปอีกด้วย ดังนั้นศูนย์สังคีตศิลป์ ธนาคารกรุงเทพจำกัด และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ ในสมัยนั้นจึงสนองพระราชปณิธาน ดำเนินการจัดทำโครงการกิจกรรมส่งเสริมดนตรีไทย โดยทูลเชิญสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นองค์อุปถัมภ์ภายใต้ชื่อ “การประกวดดนตรีไทย ระดับมัธยมศึกษา ประลองเพลง ประเลงมโหรี” โดยธนาคารกรุงเทพจำกัด มอบหมายให้นายเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ศิลปินแห่งชาติเป็นผู้คิดซื้อการประกวด เริ่มดำเนินการประกวดครั้งแรก เมื่อปี 2529 มีศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์ พูนพิศ อมาตยกุล เป็นประธานอนุกรรมการดำเนินงาน อาจารย์ประสิทธิ์ ถาวร ศิลปินแห่งชาติ เป็นกรรมการที่ปรึกษา ดร.สิริชัยชาญ พักจำรูญและอาจารย์วัฒนา โกศินานนท์ เป็นประธานคณะกรรมการตัดสิน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้เด็กเยาวชนจากสถานศึกษาในระดับมัธยมศึกษา หันมาสนใจการบรรเลงมโหรีให้มากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดการตื่นตัวและมีการเคลื่อนไหวในกิจกรรมดนตรีไทย นอกจากนี้ ยังส่งเสริมให้เยาวชนที่มีความสามารถด้านดนตรีไทย กล้าแสดงออก ต่อหน้าสาธารณชน เพื่อเป็นการฝึกฝนทักษะและความชำนาญอีกด้วย ที่สำคัญประการหนึ่ง การประกวดดนตรีไทย ระดับมัธยมศึกษา “ประลองเพลง ประเลงมโหรี” ที่ผ่านมานั้น ก่อให้เกิดประโยชน์นานับประการ ต่อครูสอนดนตรีไทยและนักเรียน โดยมีการพัฒนางานทางวิชาการ สร้างความเข้มแข็งทางดนตรีไทยให้เกิดเป็นรูปธรรมและดำรงไว้ซึ่งรูปแบบของวงมโหรีที่มีมาแต่โบราณ พัฒนาทักษะการเดี่ยวเครื่องดนตรีชนิดต่างๆ ตลอดจนการจัดประชุมสัมมนาทางวิชาการ โดยศิลปินแห่งชาติ อาจารย์มนตรี ตราโมทและอาจารย์ประสิทธิ์ ถาวร ได้ให้แนวทางถึงหลักและวิธีการบรรเลงวงมโหรีตามแบบแผน ทั้งเรื่องระดับเสียง แนวเพลง สำนวนกลอน วิธีการบรรเลงมโหรี ซึ่งส่งเสริมให้ครูดนตรีไทย มีความรู้ ความเข้าใจ เกิดทักษะในวิธีการบรรเลงวงมโหรีที่ถูกต้อง ตามแนวทางบรรเลงให้ได้ดีและเกิดความไพเราะ กระทั่ง

ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๒ กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๕๘

เป็นรูปแบบการบรรเลงวงมโหรีที่ใช้มาจนถึงทุกวันนี้

การประกวดวงมโหรี “ประลองเพลง ประเลงมโหรี” ดำเนินการต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี รวมระยะเวลากว่า 25 ปี ได้รับการสนับสนุนทางด้านงบประมาณ และได้รับการตอบรับจากผู้เข้าร่วมประกวดเป็นอย่างดี ทำให้เยาวชนได้พัฒนาฝีมือ ได้ฝึกสมอง ฝึกทักษะ อีกทั้งเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถของครูและผู้ประจบและ การตัดสินใจมีมาตรฐาน ที่สำคัญการที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นองค์อุปถัมภ์ โครงการประกวดนี้ เป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักดนตรีไทย ว่าผู้เข้าประกวดได้รับเกียรติ เกิดความภาคภูมิใจ ทำให้เมื่อตัดสินไปแล้ว ไม่ค่อยมีปัญหาข้อโต้แย้งหรือประท้วงหลังการตัดสิน กรรมการตัดสินได้รับความเชื่อมั่นและความศรัทธา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การนำ “เกียรติบัตรพระราชทาน” เป็นเครื่องยืนยันความสามารถของผู้ประกวดวงมโหรีที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในการสอบเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี ในโครงการพิเศษ สาขาวิชาดนตรีของมหาวิทยาลัยชื่อดัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งคณะครุศาสตร์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ในปีพุทธศักราช 2554 ถึงแม้ว่า ช่วงเดือนตุลาคมถึงเดือนธันวาคม เกิดวิกฤตอุทกภัยครั้งใหญ่ กระทบกระเทือนเกือบทุกภาคของประเทศ รวมทั้งกรุงเทพมหานคร แต่การประกวดวงมโหรียังดำเนินการต่อไปได้ โดยจัดการประกวดครั้งที่ 26 ประจำปีพุทธศักราช 2554 ในรอบรองและรอบชิงชนะเลิศ ในเดือนมีนาคม ปีพุทธศักราช 2555 ซึ่งโครงการประกวดวงมโหรี ดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง ได้ถึง 25 ปี ผลสำเร็จของการดำเนินโครงการนี้ก่อให้เกิดคุณประโยชน์อย่างยิ่งกับงานวิชาการด้านดนตรีไทย ทำให้มีการฟื้นฟูการบรรเลงวงมโหรีกันมากขึ้น เยาวชนรุ่นใหม่ๆ ได้มีโอกาสเรียนรู้หลักการบรรเลงมโหรีอย่างถูกต้องตามแบบแผนของการบรรเลงที่เคยมีมา ในด้านของการประกวดวงมโหรีนี้ก่อให้เกิดกฎเกณฑ์แบบแผนและแนวทางในการพิจารณาตัดสินอย่างเที่ยงตรงตามหลักวิชาและมีความยุติธรรมและมีมาตรฐานที่เชื่อถือได้ จึงทำให้การประกวดวงมโหรี “ประลองเพลง ประเลงมโหรี” นี้ได้รับความนิยมจากโรงเรียนที่มีศักยภาพทางดนตรีไทย ส่งนักเรียนเข้าร่วมประกวดอย่างต่อเนื่อง จากความสำคัญดังกล่าวนี้ ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาในด้าน

ประวัติความเป็นมาในการประกวดวงมโหรี กระบวนการประกวดวงมโหรี การคัดเลือกเพลงประกวดและกติการะเบียบการตัดสินวงมโหรี รวมทั้งศึกษาโรงเรียนหรือครูที่ส่งวงมโหรีเข้าประกวด ในด้านจุดมุ่งหมาย วิธีเตรียมการฝึกซ้อมวงมโหรีงบประมาณหรือแหล่งทุนสนับสนุน ครู ผู้ปรับวง ตลอดจนอนุกรรมการ กรรมการตัดสิน การศึกษาข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความภูมิใจ ที่ได้ศึกษาเรื่องราวการประกวดวงมโหรี “ประลองเพลง ประเลงมโหรี” เพราะถือเป็นภารกิจหนึ่งที่สามารถตอบสนองพระมหากรุณาธิคุณขององค์อุปถัมภ์ที่ทรงเชิดชู ทำนุบำรุงงานดนตรีไทย อีกทั้งเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนางานการศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาทั่วประเทศ และต่อการพัฒนางานประกวดวงมโหรี ระดับมัธยมศึกษา “ประลองเพลง ประเลงมโหรี” ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาการประกวดวงมโหรี ระดับมัธยมศึกษา “ประลองเพลง ประเลงมโหรี”
2. เพื่อศึกษาหลักการคัดเลือกเพลงที่ใช้ประกวดวงมโหรีระดับมัธยมศึกษา “ประลองเพลง ประเลง มโหรี” ในช่วงปี 2549-2553
3. เพื่อศึกษากระบวนการประกวดวงมโหรี ระดับมัธยมศึกษา “ประลองเพลง ประเลงมโหรี”

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประวัติความเป็นมาของการประกวดวงมโหรี ระดับมัธยมศึกษา “ประลองเพลง ประเลงมโหรี” หลักการคัดเลือกเพลงที่ใช้ในการประกวดวงมโหรี ปี 2549-2553 ระเบียบและกฎเกณฑ์ในการดำเนินการประกวดวงมโหรี
2. ความคิดเห็นของอนุกรรมการกิจกรรมส่งเสริมดนตรีไทย กรรมการตัดสินวงมโหรี ผู้บริหารโรงเรียน ครูและผู้ปรับวง

3. ศึกษาข้อมูลจากโรงเรียนที่ส่งวงมโหรีเข้าประกวด โดยใช้ข้อมูลจากผู้บริหารโรงเรียน ครูและผู้ประจบที่ส่งเข้าประกวดเฉพาะช่วงปี 2549-2553 ที่ผ่านรอบคัดเลือก จำนวน 3 ครั้ง แต่ทั้งนี้ผู้วิจัยจะเลือกศึกษาข้อมูลวงที่ได้เข้ารอบด้วยเพื่อศึกษาบริบทของโครงการส่งเสริมกิจกรรมดนตรีไทยและบริบทที่เกี่ยวข้อง

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยเรื่องการประกวดวงมโหรี “ประลองเพลง ประเลงมโหรี” ตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ช่วงปี 2549-2553 เป็นการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก ทั้งศึกษาดำริวิชาการ ข้อมูลเอกสาร คำสั่งแต่งตั้ง ข้อมูลการจัดประชุม ข้อมูลการสัมมนา ข้อมูลการประกวดวงมโหรี ในการประกวดวงมโหรี ระดับมัธยมศึกษา “ประลองเพลง ประเลงมโหรี”

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อต้องการให้ผู้สนใจ ครู นักเรียนที่ประกวดวงมโหรี รู้ประวัติความเป็นมา ที่มาของบุคคลสำคัญในการสร้างงานประกวดวงมโหรี ระดับมัธยมศึกษา “ประลองเพลง ประเลงมโหรี” รู้ถึงวิธีการคัดเลือกเพลงที่ใช้ประกวดวงมโหรี รู้กระบวนการ ประกวดวงมโหรี ระดับมัธยมศึกษา “ประลองเพลง ประเลงมโหรี”

3. เพื่อเป็นแนวทางและประโยชน์ แก่ครู นักเรียนโรงเรียนในการส่งวงมโหรีเข้าประกวดเพื่อนำไปประยุกต์ใช้สำหรับการเข้าร่วมประกวดวงมโหรี ระดับมัธยมศึกษา “ประลองเพลง ประเลงมโหรี”

4. ผู้วิจัยคาดหวังว่า งานวิจัยฉบับนี้เป็นสื่อกลางระหว่างโรงเรียนที่ส่งวงมโหรีเข้าประกวดกับกรรมการตัดสินวงมโหรี อนุกรรมการโครงการกิจกรรมส่งเสริมดนตรีไทย สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็กเยาวชนผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ ศูนย์ส่งเสริมศิลป วัฒนากรรมกรุงเทพ จำกัด เพื่อรู้ข้อมูล ข้อเท็จจริงจากการประกวดวงมโหรี ระดับมัธยมศึกษา “ประลองเพลง ประเลงมโหรี” ที่ผ่านมา

ผลของงานวิจัย

จากข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการวิเคราะห์การประกวดวงมโหรี “ประลองเพลง ประเลงมโหรี” ตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยที่ได้พบมานำเสนอในรูปแบบการพรรณาบรรยายเป็นความเรียงโดยแบ่งหัวข้อต่างๆ ออกเป็นดังนี้

ประวัติความเป็นมาการประกวดวงมโหรี “ประลองเพลง ประเลงมโหรี”

จากการศึกษาประวัติที่มาของการประกวดวงมโหรี “ประลองเพลงประเลงมโหรี” พบว่าศิลปินแห่งชาติ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ อดีตหัวหน้าศูนย์สังคีตศิลปธนาคราชกรุงเทพ จำกัด เป็นผู้ริเริ่มความคิดเรื่องการประกวดดนตรีเยาวชน โดยพูดคุยกับดร.สายสุรี จุติกุล อดีตเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติในขณะนั้น ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบส่งเสริมเยาวชนไทยโดยตรง ต่อมาดร.สายสุรี จุติกุล อดีตเลขาธิการฯ จึงเข้าพบศาสตราจารย์เกียรติคุณนายแพทย์พูนพิศ อมาตยกุล คณะกรรมการที่ปรึกษาศูนย์สังคีตศิลปในสมัยนั้น เพื่อปรึกษาหารือเรื่องการประกวดดนตรีเพื่อเยาวชน จึงได้ข้อสรุปว่า ควรให้มีการประกวดวงมโหรี เพื่อเป็นการถวายเป็นสมเด็จพะเทพรัตนราชสุดาฯ และที่สำคัญต้องการให้คนรุ่นปัจจุบันรู้จักมโหรีที่แท้จริง

ดังนั้น ศาสตราจารย์เกียรติคุณนายแพทย์พูนพิศ อมาตยกุล เข้าเฝ้าสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ขอพระราชทานพระกรุณาทรงเป็น “องค์อุปถัมภ์” มีนายเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ศิลปินแห่งชาติ ตั้งชื่อการประกวดวงมโหรีว่า “การประกวดดนตรีไทย ระดับมัธยมศึกษา “ประลองเพลง ประเลงมโหรี” ภายใต้ “โครงการกิจกรรมส่งเสริมดนตรีไทย” ลงนามแต่งตั้งคณะกรรมการ โดยฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ด้วยความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน นำโดยศาสตราจารย์เกียรติคุณนายแพทย์พูนพิศ อมาตยกุล ศิลปินแห่งชาติ นายเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

และดร.สายสุรี จุติกุล อดีตเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติหรือปัจจุบัน เรียกว่า สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ (สท.)

หลักการคัดเลือกเพลงประกวดวงมโหรี

ผู้วิจัยพบว่า การพิจารณาคัดเลือกเพลงสำหรับประกวดวงมโหรี “ประลองเพลง ประเลงมโหรี” ของคณะกรรมการโครงการกิจกรรมส่งเสริมดนตรีไทย จาก 4 ประเด็น ดังนี้

1. **หลักและวิธีการบรรเลงมาแต่โบราณ** เพลงที่ใช้ประกวดในวงมโหรีนี้พิจารณาคัดเลือกเพลงสองชั้น ซึ่งเพลงมโหรีในสมัยโบราณ บรรเลงแต่เพลงสองชั้นเท่านั้น เพราะเพลงสามชั้นยังไม่เกิด มีทั้งเพลงเกร็ดและเพลงดับ การประกวดนิยมใช้เพลงประเภทสองชั้น 4 จังหวะ หน้าทับปรบไก่หรือสองไม้

2. **เกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทย** ยึดหลักเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทยของทบวงมหาวิทยาลัย ชั้น 4-5-6 เพื่อเป็นขั้นเตรียมความพร้อมของนักเรียนที่มุ่งสู่วิชาชีพดนตรีไทยปัจจุบันผู้เข้าประกวด มีความสามารถเด็กเก่งขึ้นมาก ครูมีประสบการณ์สูงขึ้น ฉะนั้น การพิจารณาคัดเลือกเพลงประกวดวงมโหรีในบางปีอาจไม่ตรงกับเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทยตามที่ทบวงมหาวิทยาลัยหรือสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) จัดทำไว้โดยคำนึงถึงความสามารถของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ระยะแรกคณะกรรมการคัดเลือกเพลงในชั้นที่ 4-6 ในเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทย แต่การประกวดมีอย่างต่อเนื่องทั้งครูและนักเรียนมีความสามารถ มีทักษะที่เก่งมากขึ้น ฉะนั้นที่เพลงที่ใช้ประกวดวงมโหรีก็มีเกณฑ์ที่สูงขึ้น แต่การประกวดวงมโหรีรอบแรก มักกำหนดเพลงประเภทสองชั้น 4 จังหวะ หน้าทับปรบไก่หรือสองไม้ นักเรียนในระดับนี้ มีศักยภาพมากพอสามารถบรรเลงเพลงที่กำหนดมาได้

3. **ผู้ประกวดวงมโหรี** การคัดเลือกเพลงประกวดวงมโหรีนั้น ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของอายุ ทักษะความสามารถ ประสบการณ์ในการบรรเลงวงดนตรี

ไทยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ระยะแรกคัดเลือกเพลงชั้นที่ 4-6 จากเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทย แต่การประกวดวงมโหรีเวทีนี้ ดำเนินการประกวดอย่างต่อเนื่องกว่า 25 ปี ดังนั้นทั้งครูและนักเรียนมีการพัฒนาทักษะการบรรเลง การปรับวงมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะ การใช้เพลงสองชั้น ประกวดในรอบแรก จึงเป็นแรงจูงใจประการหนึ่ง ที่ครูจะส่งวงมโหรีเข้าประกวดเพราะทำนองเพลง จังหวะ ไม่ยากจนเกินความสามารถของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา

4. **เนื่องในโอกาสวันสำคัญของชาติ** เพื่อให้ผู้เข้าประกวดมีโอกาสร่วมเฉลิมฉลองและถวายพระพร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ในวโรกาสทรงครองราชย์ ครบ 60 ปี และวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงเจริญพระชนมายุ 80 พรรษา สามารถจดจำเพลงและนำไปบรรเลงในโอกาสอื่นได้

ระเบียบและเกณฑ์การตัดสินการประกวดวงมโหรี

จากการวิจัยเรื่องของระเบียบและเกณฑ์การตัดสินการประกวดวงมโหรีพบว่า การให้คะแนนของคณะกรรมการตัดสิน มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

1. ความกลมกลืนในการบรรเลง ใช้หลักพิจารณา 4 ประการ ดังนี้ ความกลมกลืนของแนวในการบรรเลง ความกลมกลืนของการแปลทำนอง ความกลมกลืนของน้ำหนักเสียงเครื่องดนตรีและเสียงขับร้อง ความกลมกลืนของการควบคุมจังหวะ
2. แบบแผนและวินัยในการบรรเลง ใช้หลักพิจารณา 2 ประการ ดังนี้ แบบแผนตามลักษณะของการประสมวงและการบรรเลง มารยาทและบุคลิกของผู้บรรเลงดนตรีและของผู้ขับร้อง
3. กลวิธีในการบรรเลงรวมวง ใช้หลักพิจารณาตัดสิน 2 ประการ ดังนี้ กลวิธีในการปรับวง ปรับเสียง ปรับแนว การสวมส่งและการประดิษฐ์ปรุงแต่งให้งดงามสมบูรณ์ กลวิธีส่วนบุคคลในการบังคับเสียงและการใช้กำลังบังคับเครื่องดนตรี

บทสรุป

จากการวิจัยเรื่องการประกวดวงมโหรี “ประลองเพลง ประเลงมโหรี” ตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีนั้น สามารถสรุปปีที่ ๗ ฉบับที่ ๒ กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๕๘

เนื้อหาของงานวิจัยออกเป็นหัวข้อได้ดังนี้

จุดแข็ง (Strength) ของการประกวดวงมโหรี “ประลองเพลง ประเลงมโหรี”

การประกวดวงมโหรี “ประลองเพลง ประเลงมโหรี” ภายใต้ “โครงการกิจกรรมส่งเสริมดนตรีไทย” ดำเนินกิจกรรมต่อเนื่อง กว่า 25 ปี มีรูปแบบการปฏิบัติงานอย่างมีระบบ มีการเก็บรวบรวมข้อมูล เอกสาร งานวิชาการ ทั้งบันทึกการประชุม ทุกวาระ ข้อมูลเอกสารการสัมมนาเกณฑ์การตัดสินของนักวิชาการและครูอาวุโส ศิลปินแห่งชาติ การบันทึกภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว สื่อบัตรพิธีพระราชทานรางวัล ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีปรากฏการณ์วิทยา (ชาย โพธิสิตา) ให้ความหมายไว้ว่า “การวิจัยแบบปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenological Research) เป็นการศึกษาปรากฏการณ์ของมนุษย์ และประสบการณ์ของมนุษย์ โดยควรที่จะมีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ที่มีประสบการณ์โดยการ สัมภาษณ์เชิงลึกเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคคลที่มีประสบการณ์ในการแสดงโดยตรง...” มีขั้นตอนการดำเนินงานเป็นมาตรฐาน คณะอนุกรรมการดำเนินการพิจารณาคัดเลือกเพลง การพิจารณาการตัดสินอย่างไตร่ตรอง บนหลักการของเหตุและผล มีการคัดกรอง กลั่นกรอง วิเคราะห์และแก้ไขปัญหาย่างมีระบบ อาทิ ปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างการพิจารณาตัดสินวงมโหรี ดังที่กรรมการตัดสินวงมโหรี ผู้เชี่ยวชาญเครื่องสายไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ (วีระศักดิ์ กลั่นรอด, สัมภาษณ์ 19 มกราคม 2555) กล่าวเรื่องการตัดสินประกวดวงมโหรี “ประลองเพลง ประเลงมโหรี” ไว้ว่า “ปัญหาในการตัดสินของกรรมการเคยพบ กรณีคะแนนเท่ากัน ต้องเปิดวิดีโอ ดูแต่เหตุการณ์นี้ พบไม่บ่อยหรืออีกกรณีพบว่า ผู้ประกวดบรรเลงผิด มาตรวจสอบจากวิดีโอ พบว่า ผิดจริงๆ กรรมการตัดสิน มี 5 คนอย่างต่ำ กรรมการดูแต่ละเครื่อง อย่างน้อยคนละ สองเครื่องมือ” มีการพัฒนางานการประกวดเป็นระยะ จนปรากฏกติกา เกณฑ์การตัดสิน ข้อตกลงร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม อาทิ การปรับเปลี่ยนจำนวนและคุณสมบัติกรรมการตัดสินวงมโหรีใหม่ ดังที่ (บุญตา เขียนทองกุล, สัมภาษณ์ 16 มกราคม 2554) เลขาธิการคณะกรรมการตัดสิน กล่าวเรื่องการตัดสินวงมโหรีไว้ว่า “เกณฑ์การตัดสินยังใช้ผังเดิมที่ครูผู้ใหญ่วัดตั้งเกณฑ์

ไว้ แต่ว่ามาปรับบางตัว คำว่าปรับ ไม่ได้ไปปรับทั้งหมด แต่ปรับเฉพาะคุณสมบัติและจำนวนกรรมการตัดสิน เพื่อให้เกิดความเหมาะสม เพราะว่า มีอยู่ปีหนึ่งกรรมการเชี่ยวชาญด้านขับร้องไทยมาตัดสินหลายท่าน จึงเกิดปัญหาว่า ถ้านักร้องวงใดขับร้องดีได้คะแนนเต็มร้อย จึงส่งผลถึงคะแนนรวมวง คือคะแนนบรรเลงไม่ดี แต่พอคะแนนขับร้องดี ทำให้คะแนนสูงทั้งวง ประธานตัดสินเห็นว่า ถ้านักร้องให้แบบนี้วางก็แย่ กรรมการด้านขับร้องไม่ยอม เพราะถือว่า เด็กคนนี้นักร้องดีให้ผ่าน แต่ว่าการบรรเลงของวงไม่ผ่าน จึงเกิดปัญหา แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นคณะกรรมการสามารถตกลงกันได้ หลังจากนั้น จึงลดจำนวนกรรมการตัดสินขับร้องลงมา” เกิดงานวิชาการ สำหรับเป็นแหล่งความรู้ให้นักเรียน นักศึกษาหรือผู้สนใจได้ศึกษาหาความรู้เรื่องวงมโหรี โดยผู้วิจัยสามารถแสดงจุดแข็งของการประกวดวงมโหรี “ประลองเพลง ประเลงมโหรี” ดังนี้

1. กระบวนและวาระการประชุมของคณะกรรมการกิจกรรมส่งเสริมดนตรีไทยที่ร่วมประชุมกันประจำปี อย่างเป็นรูปธรรม การพิจารณาคัดเลือกเพลงประกวดชี้แจงด้วยเหตุและผล มีบันทึกการประชุมเป็นลายลักษณ์อักษรปรากฏ อาทิ วันเดือนปี สถานที่ ผู้เข้าประชุม ผู้ลาประชุม ผู้บันทึกการประชุม เป็นต้น โดยจัดเก็บไว้อย่างเป็นระบบที่ศูนย์สังคีตศิลป์ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด สามารถย้อนหลังเพื่อตรวจสอบข้อมูลการประกวดวงมโหรีได้ทุกปี

2. แนวทางปฏิบัติในการพิจารณาคัดเลือกเพลงประกวดวงมโหรี ที่ต้องปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัยของผู้เข้าประกวดวงมโหรี โดยอนุกรรมการที่ปรึกษาโครงการส่งเสริมดนตรีไทย (สิริชัยชาญ พักจำรูญ, สัมภาษณ์ 3 มกราคม 2556) กล่าวถึงการเลือกใช้เพลงประกวดวงมโหรีว่า “เพลง 4 จังหวะ ปรับไปสองไมล์ระดับมัธยมศึกษา เรากำหนดเพลงในมาตรฐานดนตรีไทย ตั้งแต่ระดับ 1-6 ในปัจจุบัน แต่ต้องยอมรับการเปลี่ยนแปลงว่า เด็กเก่งขึ้นมาก พอเด็กเก่งขึ้นมากแล้วครูมีประสบการณ์มากจึงนำเพลงที่สูงกว่าระดับนั้นมาใช้ประกวด”

3. เป็นเวทีประกวดวงมโหรี ที่ตัดสินบนหลักวิชาการดุริยางคศาสตร์ไทย อย่างเคร่งครัดการใช้เกณฑ์พิจารณาตัดสินวงมโหรี “ประลองเพลง ประเลงมโหรี”

มากกว่า 25 ปีบนหลักวิชาการ 3 ประการ ตามแนวทางศิลปินแห่งชาติ 2 ท่าน คือ อาจารย์มนตรี ตราโมท และอาจารย์ประสิทธิ์ ถาวร ที่ยึดถือปฏิบัติคือความกลมกลืนในการบรรเลง แบบแผนและวินัยในการบรรเลง กลวิธีในการบรรเลงรวมวง การพิจารณาความสามารถของผู้ประกวดเป็นรายบุคคลในการปฏิบัติเครื่องดนตรีแต่ละเครื่องมือ อันนำไปสู่การมองภาพรวมในการบรรเลงว่าเกิดความไพเราะเสนาะหุ มีความเหมาะสมตามแบบแผนวิธีการบรรเลงมโหรีมาแต่โบราณอย่างไร โดยประธานกรรมการตัดสิน กล่าวถึงศิลปินแห่งชาติไว้ว่า “ครูผู้ใหญ่ แนะนำวิธีการตัดสิน 1.ต้องอยู่ในกรอบ กติกาที่ตัดสินคืออะไร องค์ประกอบของมโหรีเป็นอย่างไร ความต้องการของมโหรีคืออะไร 2.วิธีบรรเลงมโหรี เพื่อความไพเราะนุ่มนวล กลมกลืน 3.วิธีฝึกหัดแต่ละเครื่องมือ ถูกผิดอย่างไร เช่น การใช้มือ การใช้คันชัก การใช้นิ้ว ผิดถูกอย่างไร ถ้ามีกรรมการองค์รวมอย่างเดียวไม่ได้ ต้องมีกรรมการเฉพาะเครื่องทั้งเครื่องเป่า เครื่องสี เครื่องตี เครื่องดีด ข้อดีคือช่วยกันดูจริง แต่ข้อเสียคือการให้คะแนนเท่ากันทุกคนมีสิทธิ์ในการให้คะแนน เพราะฉะนั้นข้อเสียหรือข้อบกพร่อง เรื่องการให้คะแนน ถ้ากรรมการดูอย่างเดียวนานเกินไป คะแนนไม่ต่ำก็สูงเกินไปเลย มาตรฐานตรงกลางจะหายไป ฉะนั้นครูผู้ใหญ่ เคยบอกว่า อย่าเพิ่งรีบตัดสิน ให้คุยกันก่อนให้หลอมกันให้ชัดเจนว่า ฟังอย่างไร ยุบสองมาตรฐาน เข้ามาหากกลาง กรรมการต้องถกเถียง ใครให้ดี ให้พอใช้ บางคนให้ 90 เกินไปไหม กรรมการที่มาจากแหล่งเดียวกัน จะมี กรรมการฮั้ว แคร่คะแนน ความคิดจริงๆ ต้องการให้ผู้ชมให้คะแนน ขึ้นบอร์ดเลย แต่ไม่พร้อม เดียวทะเลาะกัน”

4. การคัดกรองคณะกรรมการตัดสินวงมโหรีมีความเข้มงวด ต้องพิจารณาอย่างรอบคอบเพื่อป้องกันคำครหาของครู ผู้ปรับวง ผู้เข้าประกวดวงมโหรี อาทิ ความไม่ยุติธรรม ศักยภาพของกรรมการตัดสินในการให้คะแนนแต่ละเครื่องมือ กรรมการตัดสินต้องไม่อยู่เบื้องหลังการฝึกซ้อมหรือปรับวงมโหรีในโรงเรียนที่เข้าร่วมประกวดวงมโหรี “ประลองเพลง ประเลงมโหรี” อีกประการหนึ่งมีข้อกำหนดว่า กรรมการตัดสินวงมโหรีต้องเป็นชุดเดียวกันทั้งหมด ตั้งแต่คัดเลือกรอบแรก รอบรองชนะเลิศ จนถึงรอบชิงชนะเลิศ แต่ถ้าหากมีความจำเป็นต้องเปลี่ยนตัว จะระบุว่า

กรรมการตัดสินรอบรองชนะเลิศและรอบชิงชนะเลิศต้องเป็นกรรมการตัดสินชุดเดียวกันทั้งหมดทุกคน ดังที่เลขานุการกรรมการตัดสิน (บุญตา เขียนทองกุล, สัมภาษณ์ 16 มกราคม 2554) กล่าวถึงกรรมการตัดสินวงมโหรีว่า “กรรมการตัดสินวงมโหรีตั้งแต่รอบคัดเลือก รอบรองชนะเลิศและรอบชิงชนะเลิศ ต้องใช้คณะกรรมการชุดเดียวกันหมดทุกครั้ง ทุกคน จะไม่แทนกัน นอกจาก ถ้ารอบเทปผ่านแล้ว ต้องบรรเลงให้ดูหนึ่งรอบ อีกรอบเพื่อตัดสิน ถ้าเปลี่ยนกรรมการจะเปลี่ยนเฉพาะช่วงที่นั้นดู ถ้าจะเปลี่ยนก็เปลี่ยนตรงนั้น อีกครั้งหนึ่งก็ต้องเป็นคนเดิม เพราะเราถือว่า ดูทั้งสองวง แต่ส่วนใหญ่จะไม่เปลี่ยน ถ้าเปลี่ยนก็เปลี่ยนแบบนับหนึ่งไป” ส่วนวิธีการตัดสินวงมโหรีนั้น กรรมการตัดสินจะปฏิบัติหน้าที่ตามมติที่ประชุมระบุว่า กรรมการแต่ละคนรับผิดชอบพิจารณาเครื่องมือใดในวงมโหรีหรือกรรมการหนึ่งคนรับผิดชอบผู้ประกวด 2 คน โดยกรรมการตัดสินผู้เชี่ยวชาญด้านเครื่องเป่าไทย ศิลปินกรมศิลปากร (ปิ๊บ คงลายทอง, สัมภาษณ์ 16 มกราคม 2556) กล่าวถึงวิธีการตัดสินวงมโหรีประลองเพลง ประเลงมโหรี ว่า “แบ่งหน้าที่ว่า กรรมการทั้งหมดมีกี่คน แบ่งเครื่องดนตรี เพื่อรับผิดชอบในการตัดสินว่า ใครดูเครื่องมือใด ใครคุมเวลา ใครคุมวง ใครคุมเรื่องเครื่องดนตรี”

ประการสุดท้าย คุณสมบัติของกรรมการตัดสินวงมโหรี ต้องมีความรู้เรื่องมโหรี มีใจเป็นกลางไม่เห็นแก่พวกพ้องคนรู้จักหรือญาติพี่น้อง การตัดสินที่มีใจเปิดกว้าง ไม่ยึดตัวเราเป็นที่ตั้งมากจนเกินไป โดยประธานกรรมการตัดสินวงมโหรี (สิริชัยชาญ พักจำรูญ, สัมภาษณ์ 3 มกราคม 2556) ระบุคุณสมบัติกรรมการตัดสินว่า “ต้องมีใจเป็นกลางให้ได้ ไม่มีพวกพ้องญาติพี่น้อง ต้องมีความรู้เรื่องมโหรีมองภาพรวม ฟังความไพเราะได้ ไม่อึดตา เช่น จะเข้ ใช้นิ้วผิดก็ตัดคะแนนมากเกินไป จึงทำคะแนนในวง น้อยลงมากเท่ากับตัดคะแนนวงนั้นออกไป กรรมการต้องเข้าใจตรงกัน ไม่โทษกรรมการทุกคนที่มาจากแหล่งเดียวกันหรือมาจากไหนก็แล้วแต่ ทุกคนจะมีสมรรถนะเท่ากันหมด” ทั้งนี้ประธานกรรมการตัดสิน (สิริชัยชาญ พักจำรูญ, สัมภาษณ์ 3 มกราคม 2556) ได้เปรียบเทียบการตัดสินดนตรีเหมือนการใช้ลิ้นชิมอาหารแล้วตัดสินว่ารสชาติอาหารเป็นอย่างไร ว่า “ยกตัวอย่าง ครูประสิทธิ์

ถาวร ใช้ “ดำนํ้าพริกมาถั่วหนึ่งถ้วย กรรมการห้าคนกินนํ้าพริกถ้วยเดียวกัน ห้าคนนี้จะยอมรับนํ้าพริกถ้วยนี้ เหมือนกันหรือไม่ บางคนบอกหวานไป เบี้ยวไป เค็มไป เผ็ดไป ฉะนั้นดนตรีคืออาหารหู ใช้หูชิม ยิ่งกว่าปากอีกเพราะมันยาก”

จุดอ่อน (Weakness) ของการประกวดวงมโหรี “ประลองเพลง ประเลงมโหรี”

1. ขาดคนซอสามสายและนักร้อง โดยโรงเรียนแห่งนี้ พบปัญหาเรื่องคนซอสามสายจึงแก้ปัญหาโดยให้คนระนาดมาฝึกสีซอสามสายแทนเพื่อเตรียมประกวดวงมโหรี ครูฝึกซ้อม/ผู้ปรับวง (สัมภาษณ์ 22 มีนาคม 2555) กล่าวว่า “อย่างปีที่ผ่านมาจากคนสามสาย นำเด็กระนาด มาฝึกสามสายให้นักเรียนแต่ละคนมาทดสอบให้ลองสีซอสามสาย แล้วได้คนเดียวที่ดูเข้าท่าที่สุด จากที่ไม่เป็นซอเลย เพราะฉะนั้นเวลาฝึกมโหรี จะไม่หวังว่า จะได้ที่เท่าไร แต่หวังว่าได้ตัวเด็กเพิ่มมาแน่นอน เรียกว่าได้ตัวแท้” ของครูฝึกซ้อม ส่วนใหญ่เรียนจบเอกปีพาทย์และเครื่องสายไทย แต่ครูที่จบเอกขับร้องไทยและซอสามสายทั่วประเทศยังมีน้อย ครูจึงขาดทักษะในการสอนที่ลงลึก ถึงแก่นวิธีการปฏิบัติจริงๆ เป็นปัญหาในการถ่ายทอดวิธีการที่ถูกต้องให้กับนักเรียน เห็นควรอย่างยิ่ง ควรจัดการอบรมฝึกเรียนซอสามสาย โดยเบื้องต้นเชิญชวนครูทั่วประเทศที่มีทักษะในการสีซอดังและซอฮู้ มาเรียนซอสามสายเป็นกลุ่มแรก แต่ที่สำคัญครูต้องนำซอสามสายมาเอง โดยขอยืมของโรงเรียนหรือจัดซื้อซอสามสายด้วยตนเอง อาจใช้เวลา 2-5 ปี แรงผลักดันนี้ น่าเป็นแรงจูงใจ ให้ครูส่งวงมโหรีเข้าประกวดมากยิ่งขึ้น ส่วนการขับร้องเพลงไทยที่ผ่านมามหาวิทยาลัยขอนแก่นในระดับมัธยมศึกษาหรือระดับอุดมศึกษาเปิดอบรมเชิงปฏิบัติการขับร้องไทยมากกว่าซอสามสาย

2. ทำนองหลักที่กรรมการกำหนดมาให้ การตีความของทำนองหลักบรรเลงด้วยฆ้องวงนั้น หลายโรงเรียนทำความเข้าใจ ศึกษาความรู้ สอบถาม เรียนรู้จากครูผู้เชี่ยวชาญโดยตรงอีกหลายโรงเรียนศึกษาดด้วยตนเองดังนั้นการบันทึกทำนองหลักเพลงที่ใช้ประกวดนั้น ควรบันทึกด้วยแผ่น VCD/DVD ทำให้ครูผู้ฝึกซ้อมมองเห็นท่าทาง เกิดความเข้าใจ วิธีการตีฆ้องวงที่ถูกต้องตามแบบแผน ประกอบกับ “ทางเพลงของทำนองหลัก” ทั้งสำนักหรือบ้าน ย่อมแตกต่างกันโดยเฉพาะคนเรียนฆ้อง

คงเป็นบุคคลที่รู้และเข้าใจวิธีการทำงานของหลักอย่างถ่องแท้เพราะได้รับการถ่ายทอดจากครูโดยตรง ประเด็นนี้ถือเป็นชนวนที่ทำให้ครูผู้ฝึกซ้อมมีความข้องใจสงสัยไม่พอใจดังที่ ครู/ผู้ปรับวง (สัมภาษณ์ 14 มกราคม 2555) กล่าวเรื่องทำงานของหลักว่า “ทั้งนี้ทั้งนี้เรื่องทำงานของหลัก ที่กรรมการกำหนดทำงานของหลักมาและมีตัวอย่างให้ เพราะถือว่า เป็นการกำหนดตามรสนิยมของกรรมการคัดเลือกเพลง ซึ่งผู้เข้าประกวดต้องปฏิบัติตาม ถือเป็นปัญหามาก รู้สึกไม่ชอบ ลักษณะคล้ายว่า กรรมการพยายามยึดเยียด”

3. ปัญหางบประมาณหรือเงินฝึกซ้อม ที่ครูหลายโรงเรียนต้องออกค่าใช้จ่ายเอง ครูฝึกซ้อม (สัมภาษณ์ 17 มีนาคม 2555) “เพราะถ้าไม่มีเราก็คงกันไปโดยพื้นฐานต้องของเราก่อน ประทศระยะแรกแทบทุกครั้ง โดยภาพรวม ถ้ามีการแข่งขันก็เบิกได้หรือถ้าเรามีพักพวกที่เห็นว่า เราทำงานในส่วนนี้ มีประโยชน์เขาอาจจะมาสนับสนุนเราได้บ้างช่วยแบ่งเบาภาระ” และประธานอนุกรรมการ (พูนพิศ อมาตกุล, สัมภาษณ์ 5 กุมภาพันธ์ 2556) กล่าวเรื่องงบประมาณด้วยเช่นกันว่า “ปัญหาเรื่องงบประมาณอยู่ที่ผู้อำนวยการ ผู้ใหญ่ไม่ส่งเสริมด้วย ผู้ใหญ่ไม่ยอมหาเงินให้ และเพราะไม่สามารถหาเงินได้ ก็วิ่งโร่ไป แต่ถึงขนาดนี้ เราก็อ้างคนขึ้นมามากมาย” เปรียบเสมือนเหมือน น้ำมันหรือเชื้อเพลิงที่ต้องเติมเครื่องจักรเพื่อให้กระบวนการประกวดวงมโหรี ขับเคลื่อนคล่องตัว สะดวกราบรื่น งบประมาณ ในการประกวดวงมโหรีนี้ มีค่าใช้จ่ายสูงถึงหลักแสน หลักหมื่น และหลักพัน ตามสถานะของโรงเรียนหรือผู้สนับสนุน โดยรายจ่ายหลัก ได้แก่ อาหาร ค่าเดินทาง เครื่องมโหรีหรือการจัดซื้อ ปรับปรุงซ่อมบำรุงเครื่อง

4. การยอมรับและศึกษาติดตามตัดสินประเด็นนี้ สำคัญเป็นอย่างยิ่งผู้เข้าประกวดควรศึกษาติดตาม เสนอการตัดสิน รูปแบบการบรรเลง เพลงแบบบังคับทางทางกรหรือทางเก็บ ฯลฯ ก่อนตัดสินใจสมัครเข้าประกวดรายการนั้น ดังเช่นครูโรงเรียนในต่างจังหวัด ครูฝึกซ้อม (สัมภาษณ์ 17 มีนาคม 2555) กล่าวเรื่องการยอมรับกฎกติกาการประกวดว่า “เราจะไปประกวดหรือแข่งขันอะไร ต้องดูกติกาว่าเราไหวไหม ควรเตรียมตัวเพื่อให้เข้ากับกติกามารยาทของเวทีที่จะประกวด เพราะ

ฉะนั้นถ้าเราจะประกวดสนามนี้ เราต้องดูดีกว่าก่อนไม่ใช่ถ้าเราไม่ชอบก็ไม่ต้องไปลงแข่ง สั้นๆไม่ต้องคิดโรมาก” เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในภายหลัง ซึ่งไม่เป็นผลดีกับฝ่ายใด โดยเฉพาะนักเรียนหรือเยาวชนเป็นผ้าขาว รู้หลักวิชาการ ความรู้จริง รู้ลึก ทักษะประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญ การรับรู้ เข้าใจ ชาบซึ่งในดนตรีไทยถึงแก่นแท้ คงต้องใช้เวลาเกือบทั้งชีวิต มิใช่ เข้าใจดนตรีไทย เพียงชนะหรือแพ้เท่านั้น ผู้ใหญ่ควรเป็นแบบอย่างที่ดี ให้นักเรียนหรือเยาวชนรักดนตรีไทย ต้องการเล่น บรรเลงดนตรีไทยอย่างมีความสุข สนุกสนานคงช่วยดำรงวัฒนธรรมดนตรีประจำชาติสืบไป

5. ประธานกรรมการตัดสินวงมโหรี มักเป็นผู้ได้รับผลกระทบมากที่สุด หลังจากผลการตัดสินเสร็จ

สั้นลง โดยเฉพาะการสื่อสารทาง INTERNET จะปรากฏหลังการตัดสินวงมโหรี ผู้ช่วยเลขานุการอนุกรรมการ ผู้ช่วยเลขานุการอนุกรรมการ (พนิตศรณ์ บุญตั้งวิชาวังศ์, สัมภาษณ์ 14 กุมภาพันธ์ 2554) กล่าวเรื่องนี้ว่า “สามารถหาข้อยุติได้ว่า คุณไม่ได้เพราะตรงนี้ ชี้แจงได้ กรณีส่วนใหญ่ที่ผ่านมา ถ้าประท้วงต่อหน้ากรรมการไม่มี แต่ในโลกไซเบอร์แล้ว เมื่อเราทำงานอย่างนี้เราไปเห็นในอินเทอร์เน็ตเรารู้สึกมีผลสะท้อนทางจิตใจ แต่คุณหมอ เน้นย้ำเสมอว่า เราทำงานให้สมเด็จพะเทพา พวกเราทำงานด้วยความทุ่มเท ทำงานไม่มีผลประโยชน์ ไม่ต้องกลัวข้อครหาให้มันใจในความดี มันใจต่อสิ่งที่เราทำไปเราไม่มีนอก มีใน ไม่ได้มีกินสินบาท ค่าสินบน” หากถ้าผู้เข้าประกวดวงมโหรี เกิดข้อสงสัยประการใด ควรสอบถามโดยตรงจากกรรมการตัดสิน เลขานุการหรือเรียนปรึกษาข้อสงสัย เรื่องเพลงที่ใช้ประกวด ก่อนการสมัครเข้าประกวด เพื่อเกิดความกระจ่าง เข้าใจในบทเพลงที่กำหนดมา

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้นั้นครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอแนะ 2 ประการ คือ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

การประกวดวงมโหรี “ประลองเพลง ประเลงมโหรี” นั้น ควรขยายเครือข่ายการจัดการประกวดวงมโหรี “ประลองเพลง ประเลงมโหรี” คัดเลือกการบรรเลงวงมโหรี รอบคัดเลือก ในแต่ละภาคมาก่อน โดยประสานงานกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดหรือวัฒนธรรมจังหวัด เพื่อขอความร่วมมือในการสนับสนุนกิจกรรมดนตรีไทยเพื่อเยาวชนของชาติ ทั้งเป็นการสนองพระราชดำริเรื่องมโหรีในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งเป็นหน่วยงานระดับท้องถิ่น มีงบประมาณจัดสรรจากรัฐบาลโดยตรง ซึ่งรูปแบบการจัดประกวดครั้งนี้ คล้ายกับการจัดประกวดขับร้องเพลงทางรายการโทรทัศน์หรือจัดรายการประกวดวงมโหรีออกอากาศทางโทรทัศน์ในลักษณะให้กรรมการวิพากวิจารณ์หลังจากจบการบรรเลงทันที เพราะระบบทีวีดิจิตอลของประเทศไทย มีช่องสถานีหลากหลายหรือกระทรวงวัฒนธรรมอาจมีสถานีการแสดงผลเฉพาะวัฒนธรรมไทยอย่างเช่นประเทศอื่นบ้าง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. นักศึกษาระดับมหาบัณฑิต สามารถสร้างงานวิจัยเพื่อศึกษาวิธีการบรรเลงมโหรีตามแบบแผน จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ โรงเรียนที่ส่งวงมโหรีเข้าประกวด เป็นลักษณะ “กระจุกตัว” หรือ “ประกวดเฉพาะกลุ่ม” ถึงแม้ว่า การประกวดวงมโหรี จะจัดประกวดอย่างต่อเนื่องมากกว่า 25 ปี แต่ยังมีนักดนตรีไทยเกือบทั่วประเทศ ไม่เคยชมการบรรเลงมโหรี ไม่รู้และเข้าใจ ไม่เคยบรรเลงเครื่องมโหรีแท้ๆ ไม่ได้รับการถ่ายทอด ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะให้ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ นักศึกษามหาวิทยาลัยที่สนใจ รักในมโหรี สร้างงานวิจัยเพื่อศึกษาวิธีการเล่นมโหรีตามแบบแผนโบราณ โดยการเรียนรู้เรื่องมโหรีจากครูผู้เชี่ยวชาญอาวุโส ศิลปินหรือนักดนตรีไทย ที่มีประสบการณ์บรรเลงขับร้องมโหรีในราชสำนัก ที่สำคัญต้องมีความเข้าใจการดำเนินกลอนอย่างแตกฉาน รู้การดำเนินทางกลอนของเครื่องมโหรีชนิดในวงมโหรี วิธีการขับร้องเพลงมโหรีของเพศชายและเพศหญิง ให้เหมาะสมกับทางเสียงใด เหมาะสมกับเพลงประเภทใด เพื่อหวังให้ปัจจุบันมีวงมโหรีใช้บรรเลง

ขับกล่อมในโอกาสต่างๆ ทั้งสนองพระราชปณิธานองค์อุปถัมภ์ มีวงมโหรีเพิ่มมากขึ้น เป็นที่รู้จักแพร่หลาย ทั้งอนุรักษ์ส่งเสริมวิชาช่างสร้างเครื่องดนตรีไทยสืบต่อไป

2. เสนอแนะให้นักศึกษาระดับมหาบัณฑิต สร้างงานวิจัยเรื่องศึกษาเครื่องมโหรีพระราชทาน สำหรับการประกวดวงมโหรี “ประลองเพลง ประเลงมโหรี” ตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เพื่อเป็นกำลังส่วนหนึ่ง ในการช่วยสนับสนุนทำนุบำรุงติดตามงานประกวดวงมโหรีที่คณะอนุกรรมการโครงการส่งเสริมกิจกรรมดนตรีไทย ได้จัดสร้างเครื่องมโหรี จำนวน 9 วง ผลิตเครื่องมโหรีโดยครูประสิทธิ์ ถาวร ศิลปินแห่งชาติ ทั้งนี้มอบเครื่องมโหรีส่งให้เขตการศึกษาทั่วประเทศ จำนวน 7 เขต และเครื่องมโหรีอีก จำนวน 2 วง มอบให้ศูนย์สังคีตศิลป์ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด และสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็กเยาวชนผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ (สท.) สำหรับเป็นเครื่องกลางในการประกวดวงมโหรี “ประลองเพลง ประเลงมโหรี”

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงวัฒนธรรม. **วิศิษฎ์ศิลปินปิ่นสยาม การแสดงดนตรีไทย โดย ครูอาวโส แห่งรัตนโกสินทร์.** กรุงเทพฯ. กระทรวงวัฒนธรรม.

กลุ่มการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพเยาวชน สำนักส่งเสริมและพิทักษ์เยาวชน สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ. 2555. **การประชุมคณะอนุกรรมการส่งเสริมกิจกรรมดนตรีไทย ครั้งที่ 1/2555.** ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์.

คณะอนุกรรมการโครงการส่งเสริมการดนตรีไทย สำนักมาตรฐานอุดมการณ์ศึกษา สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย. 2541. **เกณฑ์มาตรฐานสาขาวิชาและวิชาชีพดนตรีไทย.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา

คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ. 2537. **สำนักงานจดหมายข่าวสยช.** ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์.

- จันทนา พิจิตรครุการ. 2525. **เพลงไทยสมัยรัตนโกสินทร์**. กรุงเทพฯ: ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์.
- จุฬาลงกรณ์, มหาวิทยาลัย. 2535. **โครงการปริญญาโทในหัวข้อเรื่องปีพาทย์ ประชันวง**. ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์.
- ชาย โพธิ์สิตา. 2552. **ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ**. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง. พิมพ์ครั้งที่ 4
- ทรงวิทย์ แก้วศรี. 2533. **ดนตรีไทยโครงสร้างอริยานคัพทและสารสังเขป**. กรุงเทพฯ: หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร.
- ธนากรกรุงเทพ. 2538. **ดนตรีไทยของมนตรีตราโมท**. กรุงเทพฯ: ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์.
- นงนุช แสงทับทิมและคณะ. ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์. **ปีพาทย์ประชันวง**. กรุงเทพฯ: คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- นายประสิทธิ์ ถาวร. 2546. **อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ**. กรุงเทพฯ. กรมศิลปากร สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- นันทิดา จันทรางศุและคณะ. 2547. **เพลงดนตรี**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์และอเนก นาวิกมูล. ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์. **สืบสานงานศิลป์ สร้างสรรพลังคิด**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สมาพันธ์จำกัด
- บุญธรรม ตราโมท. ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์. **คำบรรยายวิชาดุริยางคศาสตร์ไทย**. สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีกองทุน. ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์.
- ปัญญา รุ่งเรือง. 2533. **ดนตรีไทยประกอบเสียง**. ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์.
- ปัญญา รุ่งเรือง. 2533. **อ่านและฟังดนตรีไทย ชุด ดนตรีไทยประกอบเสียง THAI MUSIC IN SOUND**. ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์.
- เปี่ยมศรี ดุริยางกูร. 2534. **อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ นางเปี่ยมศรี ดุริยางกูร**. ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์.
- พูนพิศ อมาตยกุล. 2552. **เพลงดนตรีและนาฏศิลป์จากสาส์นสมเด็จพระ**. กรุงเทพฯ : เรือนแก้วการพิมพ์.

- วชิราภรณ์ วรรณดีและอนันต์ สบฤกษ์. 2550. **พัฒนาการดนตรีไทย : บ้าน - วัด - วัง Development of Classicalmusic : Baan - Wat - wang** รายงานการวิจัย ประเภทการอุดหนุนการวิจัยจากงบประมาณของแผ่นดิน ประจำปีงบประมาณ 2545 สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล. ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์.
- ส่งเสริมและพิทักษ์เยาวชน สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุ, สำนัก. 2549. **การประชุมคณะอนุกรรมการส่งเสริมกิจกรรมดนตรีไทย ประจำปี 2549 ครั้งที่ 1/2549.** ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์.
- สังคีต กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม, สำนักการ. 2554. **สู่จิตร การประกวดดนตรีไทย “ปีพาทย์ เสภา” สำหรับประชาชนทั่วไปชิงถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯสยามบรมราชกุมารี เนื่องในโอกาสครบรอบ 100 ปี แห่งการสถาปนากรมศิลปากร.** ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์.
- สังคีตศิลป์.ศูนย์. 2542. **ประชุมบหมโหรี.** กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.
- _____. 2550. **การประชุมคณะอนุกรรมการส่งเสริมกิจกรรมดนตรีไทย ครั้งที่ 1/2550.** ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์.
- _____. 2550. **การประชุมคณะอนุกรรมการส่งเสริมกิจกรรมดนตรีไทย ครั้งที่ 2/2550.** ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์.
- _____. 2552. **การประชุมคณะอนุกรรมการส่งเสริมกิจกรรมดนตรีไทย ครั้งที่ 1/2552.** ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์.
- _____. 2553. **การประชุมคณะอนุกรรมการส่งเสริมกิจกรรมดนตรีไทย ครั้งที่ 1/2553.** ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์.
- _____. 2554. **คณะอนุกรรมการส่งเสริมกิจกรรมดนตรีไทย ครั้งที่ 1/2554.** ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์.
- _____. 2551. **งานพระราชทานรางวัลการประกวดดนตรีไทยมัธยมศึกษา ประลองเพลงประเลงมโหรี.** ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์.

สังัด ภูเขาทอง. 2532. การดนตรีไทยและทางเข้าสู่ดนตรีไทย. กรุงเทพฯ: เรือนแก้ว
การพิมพ์.

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. 2553. เกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทย.
กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดการพิมพ์.

ศิลปากร, กรม. 2554. ประชันปีพาทย์เสภา. ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์.

อุดม อรุณรัตน์. อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ ศาสตราจารย์อุดม อรุณรัตน์.
ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์.